

Philosophies and Gurus

ఉచిత నోట్స్ PDF · 3 నోట్స్ · 25 Oct 2026

Medha AI ఉచిత స్టడీ మెటీరియల్. మీ పరీక్షకు నోట్స్, ప్రాక్టీస్, మాక్ టెస్టులు, పాత పేపర్ల కోసం **app.medhaai.in** లో ఉచితంగా మొదలుపెట్టండి.

1. షడ్గర్భనాలు, వేదాంత సంప్రదాయాల పోలిక
2. శంకరులు, రామానుజులు, మధ్వులు: జీవితం, రచనలు, మఠాలు
3. ఆళ్వార్లు, నాయనార్లు, బసవేశ్వరుడు

1 షడ్దర్శనాలు, వేదాంత సంప్రదాయాల పోలిక

ఆరు ఆస్తిక దర్శనాలు, అంటే షడ్దర్శనాలు (six darshanans: న్యాయ, వైశేషిక, సాంఖ్య, యోగ, మీమాంస, వేదాంతం) వేద ప్రామాణ్యాన్ని అంగీకరిస్తాయి; వేదాంతం తర్వాత పలు సంప్రదాయాలుగా విడిపోయింది. వీటిలో ముఖ్యమైనవి శంకరాచార్యుల అద్వైతం (Advaita), రామానుజాచార్యుల విశిష్టాద్వైతం (Vishishtadvaita), మధ్వాచార్యుల ద్వైతం (Dvaita), నింబార్కాచార్యుల ద్వైతాద్వైతం (Dvaitadvaita). జీవుడు, జగత్తు, బ్రహ్మం (Brahman) మధ్య సంబంధాన్ని ఇవి వేర్వేరుగా వివరిస్తాయి.

ముఖ్య వాస్తవాలు

- దర్శనం (darshana):** సాధారణ అర్థం "చూడటం"; తత్వశాస్త్రంలో జగత్తు, జీవుడు, బంధం, మోక్షం గురించి తెలుసుకునే ఒక దృక్పథం.
- ఆస్తిక (astika)** అంటే "దేవుణ్ణి నమ్మేది" కాదు; **వేద ప్రామాణ్యాన్ని అంగీకరించేది** అని అర్థం: **షడ్దర్శనాలు**. **నాస్తిక (nastika)** వేదాన్ని తిరస్కరించేవి: **చార్వాకులు/లోకాయతం** (భౌతికవాదం, బృహస్పతికి ఆపాదిస్తారు), **బౌద్ధం, జైనం** (ఆజీవికులు కూడా).
- షడ్దర్శనాలు, స్థాపకులు, గ్రంథాలు:**

దర్శనం	స్థాపకుడు	మూల గ్రంథం	ప్రధాన భావన
న్యాయ	గౌతముడు (అక్షపాదుడు)	న్యాయసూత్రాలు	తర్కం; జ్ఞానానికి సరైన సాధనాలు
వైశేషిక	కణాదుడు (ఉలూకుడు)	వైశేషిక సూత్రాలు	పరమాణువులు; పదార్థాలు
సాంఖ్య	కపిలుడు	ఈశ్వరకృష్ణుని సాంఖ్యకారిక (లభిస్తున్న వాటిలో అతి ప్రాచీనం); సాంఖ్య సూత్రాలు తర్వాతి కాలానివి	పురుషుడు, ప్రకృతి; 25 తత్త్వాలు
యోగ	పతంజలి	యోగసూత్రాలు	అష్టాంగ యోగం; మనస్సును నిశ్చలం చేయడం
పూర్వమీమాంస	జైమిని	మీమాంస సూత్రాలు	వైదిక కర్మలు, ధర్మం (కర్మకాండ)
ఉత్తరమీమాంస (వేదాంతం)	బాదరాయణుడు (వ్యాసుడు)	బ్రహ్మసూత్రాలు	బ్రహ్మం (జ్ఞానకాండ, ఉపనిషత్తులు)

- జంటలు:** న్యాయ-వైశేషిక (కాలక్రమంలో ఒకే సంప్రదాయంగా ఎదిగాయి), సాంఖ్య-యోగ, మీమాంస-వేదాంతం.
- ప్రధాన దృష్టి:** న్యాయ తర్కం; వైశేషిక పదార్థ స్వభావం; సాంఖ్య ప్రకృతి, పురుషుడు; యోగ సాధన; పూర్వమీమాంస వైదిక కర్మలు; ఉత్తరమీమాంస బ్రహ్మజ్ఞానం.
- సంప్రదాయ సాంఖ్యం నిరీశ్వర సాంఖ్యం** (సృష్టికర్త అయిన ఈశ్వరుడు లేడు); అయినా వేదాన్ని అంగీకరిస్తుంది కాబట్టి ఆస్తిక దర్శనమే.
- విముక్తికి పేర్లు:** న్యాయ అపవర్గం; సాంఖ్య, యోగ కైవల్యం; విశిష్టాద్వైతం విష్ణు సాయుజ్యం. మోక్షానికి నాలుగు మార్గాలు: **భక్తియోగం, కర్మయోగం, రాజయోగం, జ్ఞానయోగం**.
- ప్రస్తానత్రయం (Prasthanatraya; వేదాంతానికి మూడు ఆధారాలు):** ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మసూత్రాలు, భగవద్గీత. ప్రతి వేదాంత ఆచార్యుడూ ఈ మూడింటిపై భాష్యం రాశారు.

- **బ్రహ్మసూత్రాలను వేదాంత సూత్రాలు, శారీరక సూత్రాలు** అని కూడా అంటారు; 4 అధ్యాయాలు (శంకరుల పాఠంలో సుమారు 555 సూత్రాలు).
- **వేదాంత సంప్రదాయాలు:**

సంప్రదాయం	ఆచార్యుడు	బ్రహ్మసూత్ర భాష్యం	జీవుడు, బ్రహ్మం
అద్వైతం (non-dualism)	ఆది శంకరాచార్యులు	శారీరక (బ్రహ్మసూత్ర) భాష్యం	ఒక్కటే; జగత్తు మాయ
విశిష్టాద్వైతం (qualified non-dualism)	రామానుజాచార్యులు	శ్రీభాష్యం	జీవులు, జడ పదార్థం శరీరంగా గల ఒకే బ్రహ్మం
ద్వైతం (dualism)	మధ్వాచార్యులు	బ్రహ్మసూత్ర భాష్యం, అనుభాష్యం	శాశ్వతంగా భిన్నం
ద్వైతాద్వైతం (difference-cum-non-difference)	నింబార్కాచార్యులు	వేదాంత పారిజాత సౌరభం	భిన్నం, అభిన్నం కూడా
శుద్ధాద్వైతం (pure non-dualism)	వల్లభాచార్యులు	అనుభాష్యం	జగత్తు సత్యం, శ్రీకృష్ణుని రూపం; మాయ లేదు
అచింత్య భేదాభేదం	చైతన్య మహాప్రభు	(గోవింద భాష్యం, బలదేవ విద్యాభూషణుడు రచన)	ఊహకు అందని విధంగా ఒక్కటే, భిన్నమూ

- **శంకరులు:** గురువు **గోవింద భగవత్పాదులు**; వారి గురువు **గౌడపాదులు** (మాండుక్య కారిక). జన్మస్థలం **కాలడి** (కేరళ). **చతురామ్నాయ పీఠాల** (నాలుగు మఠాలు) స్థాపకులు.
- **శంకరుల రచనలు:** బ్రహ్మసూత్ర భాష్యం, గీతా భాష్యం, ఉపనిషత్ భాష్యాలు; **వివేకచూడామణి**, **ఉపదేశ సాహస్రి**, **ప్రశ్నోత్తర (రత్న) మాలిక**, **భజగోవిందం**, **సౌందర్యలహరి**, **శివానందలహరి**, ఇంకా అనేక స్తోత్రాలు.
- **నలుగురు శిష్యులు:** **పద్మపాదుడు**, **సురేశ్వరాచార్యుడు** (పూర్వనామం **మండన మిశ్రుడు**, **ఉభయభారతి** భర్త), **హస్తామలకుడు**, **తోటకాచార్యుడు**.
- **భామతి** (శంకరుల బ్రహ్మసూత్ర భాష్యంపై వ్యాఖ్యానం): రచయిత **వాచస్పతి మిశ్రుడు**; తన భార్య పేరు పెట్టారు.
- **రామానుజులు:** జన్మస్థలం **శ్రీపెరుంబుదూర్**; తొలి గురువు **యాదవ ప్రకాశుడు** (అద్వైతి); **యామునాచార్యుల** (ఆళవందార్) పరంపరలో **పెరియ నంబి** దీక్ష ఇచ్చారు. **శ్రీవైష్ణవ సంప్రదాయ** ప్రచారకులు; **పాంచరాత్ర ఆగమాన్ని** (Pancharatra Agama) ప్రాచుర్యంలోకి తెచ్చారు. భగవంతుడు **5 రూపాల్లో**: పర, వ్యూహ, విభవ, అంతర్యామి, అర్చ.
- **రామానుజుల రచనలు:** శ్రీభాష్యం, వేదార్థసంగ్రహం, వేదాంత సారం, వేదాంత దీపం, గీతా భాష్యం, **గద్యత్రయం** (శరణాగతి, శ్రీరంగ, వైకుంఠ గద్యాలు).
- **మధ్వులు:** **ఆనందతీర్థులు**, **పూర్ణప్రజ్ఞాలు** అనే పేర్లూ ఉన్నారు; జన్మస్థలం **ఉడుపి** సమీపంలోని **పాజక**; గురువు **అచ్యుతప్రేక్ష**. రచనలు: బ్రహ్మసూత్ర భాష్యం, **అనుభాష్యం**, అనువ్యాఖ్యానం, గీతా భాష్యం, గీతా తాత్పర్య నిర్ణయం, **మహాభారత తాత్పర్య నిర్ణయం**. ఉడుపి శ్రీకృష్ణ ఆలయాన్ని, దాని ఎనిమిది మఠాలను స్థాపించారు. జీవులు మూడు వర్గాలు.
- **రాఘవేంద్ర స్వామి** (రాఘవేంద్ర తీర్థులు) **మధ్వుల ద్వైత** సంప్రదాయానికి చెందినవారు; ఆయన బృందావనం **మంత్రాలయంలో** ఉంది.

వివరణ

ప్రమాణాలు (pramanas; జ్ఞానానికి సరైన సాధనాలు).

దర్శనం	సంఖ్య	ఏవి
చార్వాకులు	1	ప్రత్యక్షం మాత్రమే

దర్శనం	సంఖ్య	ఏవి
వైశేషికులు, బౌద్ధులు	2	ప్రత్యక్షం, అనుమానం
సాంఖ్య, యోగ	3	+ శబ్దం (verbal testimony)
న్యాయ	4	+ ఉపమానం (comparison)
ప్రాభాకర మీమాంస	5	+ అర్థాపత్తి (postulation)
భాట్ట మీమాంస, అద్వైతం	6	+ అనుపలబ్ధి (non-apprehension)

ప్రతి దర్శనం కొన్ని వాక్యాల్లో.

- న్యాయ:** జ్ఞానాన్ని నమ్మకంతో కాక ప్రమాణంతో పరీక్షించాలి; జగత్తుకు కర్త ఈశ్వరుడు. ప్రామాణిక వ్యాఖ్యానం: **వాత్స్యాయనుని** న్యాయ భాష్యం. **నవ్య న్యాయం** (Navya-Nyaya, కొత్త తర్కం): మిథిలకు చెందిన **గంగేశుడు**, తత్త్వచింతామణి.
 - 16 పదార్థాలు** (విచారణ అంశాలు), **ప్రమాణం** (మొదటిది, **అతి ముఖ్యమైనది**: సరైన జ్ఞానాన్ని పొందే సాధనం) నుంచి **నిగ్రహస్థానం** (ఓటమి స్థానం) వరకు: ప్రమాణం, ప్రమేయం, సంశయం, ప్రయోజనం, దృష్టాంతం, సిద్ధాంతం, అవయవం, తర్కం, నిర్ణయం, వాదం, జల్పం, వితండం, హేత్వాభాసం, ఛలం, జాతి, నిగ్రహస్థానం.
 - నాలుగు ప్రమాణాలు:** ప్రత్యక్షం (perception), **అనుమానం** (inference: దూరంగా కొండపై పొగ చూసి అక్కడ నిప్పు ఉందని గ్రహించడం), **ఉపమానం** (comparison), శబ్దం (verbal testimony).
 - దుఃఖానికి కారణమైన అజ్ఞానాన్ని సరైన జ్ఞానం తొలగించినప్పుడు జీవుడు దుఃఖం నుంచి విముక్తుడవుతాడు: **అపవర్గం** (మోక్షం).
- వైశేషిక:** జగత్తు శాశ్వతమైన, అతి సూక్ష్మమైన **పరమాణువులతో** ఏర్పడింది; కాబట్టి ఇది భారతదేశపు ప్రాచీన **అణువాద సిద్ధాంతం**. ఆరు పదార్థాలు: ద్రవ్యం, గుణం, కర్మ, సామాన్యం, విశేషం, సమవాయం; **అభావం** తర్వాత **వీడవదిగా** చేరింది. కాలం, దిక్కు, ఆత్మ, మనస్సులను కూడా పరిశీలిస్తుంది. విశేషం నుంచి ఈ పేరు వచ్చింది: ప్రతి వస్తువుకూ దాన్ని వేరు చేసే సొంత లక్షణం ఉంటుంది.
- సాంఖ్య:** రెండు శాశ్వత తత్త్వాలు: చైతన్యం గల **పురుషుడు** (అనేకులు), జడమైన **ప్రకృతి**; ప్రకృతికి మూడు గుణాలు, **సత్త్వం, రజస్సు, తమస్సు**; వాటి సమతుల్యం మారినప్పుడు సృష్టి మొదలవుతుంది. కార్యం కారణంలో ముందే ఉంటుంది (**సత్కార్యవాదం**; న్యాయ-వైశేషికాలది దీనికి వ్యతిరేకమైన **అసత్కార్యవాదం**). సంప్రదాయ సాంఖ్యంలో ఈశ్వరుడు లేడు (**నిరీశ్వర సాంఖ్యం**).
 - 25 తత్త్వాలు:** మూల ప్రకృతి → **మహత్ (బుద్ధి)** → **అహంకారం** → మనస్సు, 5 జ్ఞానేంద్రియాలు, 5 కర్మేంద్రియాలు, 5 తన్మాత్రలు, 5 మహాభూతాలు (మొత్తం 24), వీటికి **పురుషుడు** కలిపి = 25.
 - శరీరాన్ని, మనస్సును తానే అనుకోవడమే బంధం; "నేను శరీరం, మనస్సు కాదు, పురుషుడిని" అనే వివేక జ్ఞానం విముక్తి ఇస్తుంది: **కైవల్యం**.
 - భాగవత పురాణంలో** కపిలుడు విష్ణువు అవతారం (కర్ణముడు, దేవహూతిల కుమారుడు); **3వ స్కంధంలో** తల్లికి సాంఖ్యం, భక్తి బోధిస్తాడు (**కపిల గీత**).
- యోగ:** సాంఖ్యం సిద్ధాంతం ఇస్తే, యోగం సాధన మార్గం ఇస్తుంది. సాంఖ్య తత్త్వాలను అంగీకరించి **ఈశ్వరుని** చేరుస్తుంది: క్లేశాలు, కర్మ, కర్మఫలాలు అంటని **ప్రత్యేక పురుషుడు** (పురుషవిశేషుడు). **ఈశ్వర ప్రణిధానం** (ఈశ్వరునికి శరణాగతి) ఒక ముఖ్య సాధనం. యోగసూత్రాలు: 4 పాదాలు (సమాధి, సాధన, విభూతి, కైవల్య). నిర్వచనం: **చిత్తవృత్తి నిరోధం** (మనస్సులో కలిగే వృత్తులను నిలిపివేయడం). లక్ష్యం: **కైవల్యం**. ప్రామాణిక వ్యాఖ్యానం: **వ్యాసుని** యోగ భాష్యం.
 - అష్టాంగం** (క్రమంలో): **యమం** (నైతిక నియమాలు), **నియమం** (వ్యక్తిగత క్రమశిక్షణ), **ఆసనం** (స్థిరమైన భంగిమ), **ప్రాణాయామం** (శ్వాస నియంత్రణ), **ప్రత్యాహారం** (ఇంద్రియాలను విషయాల నుంచి మళ్లించడం), **ధారణ** (ఏకాగ్రత), **ధ్యానం** (నిరంతర ధ్యానం), **సమాధి** (అత్యున్నత లీనస్థితి).

- **పూర్వమీమాంస (కర్మమీమాంస అని కూడా):** వేదాల **కర్మకాండను** (యజ్ఞాలు, విధులు) వివరిస్తుంది. వేదం నిత్యం, ఏ మనిషీ రచించనిది (**అపౌరుషేయం**); కాబట్టి ధర్మానికి అదే అంతిమ ప్రమాణం. కర్మ ఫలితం తర్వాత కంటికి కనిపించని శక్తి (**అపూర్వం**) ద్వారా వస్తుంది. సృష్టికర్తను నిరూపించే ప్రయత్నం చేయదు. అతి పెద్ద సూత్ర గ్రంథం (12 అధ్యాయాలు).
వ్యాఖ్యాతలు: **శబరుడు**; తర్వాత **కుమారిల భట్టు** (భాట్ట సంప్రదాయం), **ప్రభాకరుడు** (ప్రాభాకర సంప్రదాయం).
 - **నాలుగు రకాల కర్మలు: నిత్య** (రోజూ చేయాల్సినవి, తప్పనిసరి), **నైమిత్తిక** (ప్రత్యేక సందర్భాల్లో), **కామ్య** (కోరిన ఫలం కోసం), **నిషిద్ధ** (చేయకూడనివి).
- **వేదాంతం (ఉత్తరమీమాంస):** పదానికి అర్థం **వేదాల అంతం, లేదా వేదాల పరమార్థం**; ఉపనిషత్తుల బ్రహ్మవిద్యను **బాదరాయణుని** (సంప్రదాయం ప్రకారం **వేదవ్యాసుడు**) బ్రహ్మసూత్రాల ద్వారా బోధిస్తుంది.

ప్రతి దర్శనంలో మోక్షం.

దర్శనం	మోక్షం అంటే
న్యాయ	అపవర్గం: సరైన జ్ఞానంతో దుఃఖం నుంచి విముక్తి
సాంఖ్య	కైవల్యం: పురుషుడు ప్రకృతి నుంచి భిన్నమని తెలుసుకోవడం
యోగ	ఈశ్వర ప్రణిధానంతో నిర్వికల్ప సమాధి ద్వారా కైవల్యం
పూర్వమీమాంస	నిత్యకర్మలు చేయడం, నిషిద్ధ కర్మలు మానడం
అద్వైతం	బ్రహ్మం, ఆత్మ ఒక్కటే అనే అనుభవం (బ్రహ్మద్వైతానుభూతి)
విశిష్టాద్వైతం	విష్ణు సాయుజ్యం ; భగవంతునిలో కలిసినా వేరుగా ఉండి ఆయనను అనుభవించే భగవత్ సాయుజ్యాన్ని రామానుజులు కేవల మోక్షం కంటే గొప్పదిగా భావించారు
ద్వైతం	భక్తి, జ్ఞానాలతో, మోక్షంలోనూ జీవుడు, పరమాత్మ వేరుగానే ఉంటారు

అద్వైతం, విశిష్టాద్వైతం, ద్వైతం పోలిక.

ప్రశ్న	అద్వైతం (శంకరులు)	విశిష్టాద్వైతం (రామానుజులు)	ద్వైతం (మధ్వులు)
బ్రహ్మం	నిర్గుణం, గుణాలు లేనిది	సగుణం: సకల కల్యాణ గుణాలు గల నారాయణుడు	విష్ణువు, సంపూర్ణ స్వతంత్రుడు (స్వతంత్ర)
జీవుడు	బ్రహ్మమే	సత్యం, బ్రహ్మం శరీరంలో భాగం	సత్యం, శాశ్వతంగా భిన్నం, పరాధీనం
జగత్తు	కనిపించేది మాత్రమే (మాయ, మిథ్య)	సత్యం, బ్రహ్మం శరీరం	సత్యం, భగవంతుని నుంచి భిన్నం
మార్గం	జ్ఞానం	భక్తి, శరణాగతి (ప్రపత్తి)	జ్ఞానంతో కూడిన భక్తి; భగవంతుని అనుగ్రహం
మోక్షం	జీవుడు లీనమై తానే బ్రహ్మమని తెలుసుకుంటాడు	జీవుడు వ్యక్తిత్వం నిలుపుకొని వైకుంఠంలో భగవంతుని సేవిస్తాడు	జీవుడు తన స్థాయి మేరకు ఆనందం అనుభవిస్తాడు

- **అద్వైతం ఒక్క వాక్యంలో:** బ్రహ్మ సత్యం జగన్నిధ్యా జీవో బ్రహ్మైవ నాపరః (బ్రహ్మం సత్యం, జగత్తు మిథ్య, జీవుడు బ్రహ్మమే, వేరు కాదు). దోషానికి కారణం అధ్యాసం (superimposition); తాడు పాములా కనిపించినట్లు, జగత్తు బ్రహ్మం యొక్క పైకి కనిపించే మార్పు (వివర్తన).
- **విశిష్టాద్వైతం:** మూడు తత్వాలు (తత్వత్రయం): **చిత్** (జీవులు), **అచిత్** (జడం), **ఈశ్వరుడు**. జీవులు, జడం భగవంతుని శరీరం (శరీర-శరీరి); కాబట్టి బ్రహ్మం ఒక్కటే, కానీ వాటితో "విశిష్టం".
- **ద్వైతం: పంచభేదాలు:** ఈశ్వర-జీవ, ఈశ్వర-జడ, జీవ-జీవ, జీవ-జడ, జడ-జడ భేదాలు. **హరి సర్వోత్తమ, వాయు జీవోత్తమ** (విష్ణువు సర్వోన్నతుడు, జీవుల్లో వాయువు ఉత్తముడు; హనుమంతుడు, భీముడు తర్వాత మధ్యులు వాయువు

మూడో అవతారమని విశ్వాసం). **జీవుల మూడు వర్గాలు:** ముక్తి యోగులు (మోక్షానికి అర్హులు), నిత్య సంసారులు (ఎప్పటికీ పునర్జన్మలో), తమో యోగులు (అంధకారానికి గమ్యం).

- **ద్వైతాద్వైతం (నింబార్కులు):** అలలు సముద్రంతో ఉన్నట్లు, జీవులు, జగత్తు బ్రహ్మం నుంచి భిన్నమూ, అభిన్నమూ; **రాధా-కృష్ణుల** ఆరాధన; చిన్న గ్రంథం *దశశ్లోకీ*.

శంకరుల నాలుగు మతాలు (చతురామ్నాయ పీఠాలు).

దిక్కు	మతం	వేదం	మహావాక్యం; తొలి పీఠాధిపతి
దక్షిణం	శృంగేరి (శారదా పీఠం), కర్ణాటక	యజుర్వేదం	అహం బ్రహ్మస్మి; సురేశ్వరాచార్యుడు
పశ్చిమం	ద్వారక (కాళికా/శారదా పీఠం), గుజరాత్	సామవేదం	తత్ త్వమ్ అసి; హస్తామలకుడు
తూర్పు	పూరీ (గోవర్ధన పీఠం), ఒడిశా	ఋగ్వేదం	ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ; పద్మపాదుడు
ఉత్తరం	జ్యోతిర్మఠం (బదరీనాథ్), ఉత్తరాఖండ్	అథర్వవేదం	అయమాత్మా బ్రహ్మ; తోటకాచార్యుడు

కంచి కామకోటి పీఠం కూడా తన సొంత సంప్రదాయం ప్రకారం శంకరుల నుంచే వచ్చినట్లు చెబుతుంది. శంకరుల సన్యాసులు **దశనామీ సంప్రదాయానికి** (పది పేర్లు) చెందుతారు: గిరి, పురి, భారతి, సరస్వతి, తీర్థ, అరణ్య మొదలైనవి.

నాలుగు వైష్ణవ సంప్రదాయాలు (సంప్రదాయం ప్రకారం): **శ్రీ** (రామానుజులు, లక్ష్మీదేవి నుంచి), **బ్రహ్మ** (మధువులు), **రుద్ర** (విష్ణుస్వామి, తర్వాత వల్లభులు), **కుమార/సనక** (నింబార్కులు).

ఆంధ్రప్రదేశ్ కోణం

- **మంత్రాలయం** (కర్నూలు జిల్లా, తుంగభద్ర తీరం): **రాఘవేంద్ర స్వామి** బృందావనం (ద్వైతం); మఠం పేరు **శ్రీ రాఘవేంద్ర స్వామి మఠం**.
- **అహోబిలం** (నంద్యాల జిల్లా): **అహోబిల మఠం** పీఠం; ఇది వడకలై శ్రీవైష్ణవ మఠం (స్థాపకులు ఆది వణ్ శతకోప జీయర్); తొమ్మిది నరసింహస్వామి క్షేత్రాల బాధ్యత దీనిదే.
- **తిరుమల:** తిరుమలలో ఆరాధనను వ్యవస్థీకరించిందీ, ఆలయ కైంకర్యాలను ఇప్పటికీ పర్యవేక్షించే **పెద్ద జీయర్, చిన్న జీయర్** మఠాలను స్థాపించిందీ **రామానుజులే** అని శ్రీవైష్ణవ సంప్రదాయం చెబుతుంది. ఆలయం మాత్రం **వైఖానస** ఆగమాన్ని అనుసరిస్తుంది.
- **చాత్తాద శ్రీవైష్ణవులు రామానుజుల** తత్వాన్ని అనుసరిస్తారు (2023లో అడిగారు).
- **పుష్పగిరి పీఠం** (వైఎస్ఆర్ కడప జిల్లా) ఆంధ్రలోని ఒక అద్వైత మఠం; శంకరులు *శివానందలహరి*ని **శ్రీశైలం**లో రచించారని సంప్రదాయం.

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

X "మధువులు ద్వైతాద్వైతం బోధించారు" (కోర్పు పుస్తకం అధ్యాయ శీర్షిక, సిలబస్ ఇలాగే చెబుతాయి). ✓ మధువులు బోధించింది **ద్వైతం**; ద్వైతాద్వైతం **నింబార్కులది**.

X "శంకరుల గురువు గౌడపాదులు." ✓ **గోవింద భగవత్పాదులు**; గౌడపాదులు ఆయన గురువుకు గురువు.

X "శ్రీభాష్యం శంకరుల వ్యాఖ్యానం." ✓ అది **రామానుజులది**; శంకరులది శారీరక భాష్యం.

X "భామతిని పద్మపాదుడు రాశారు." ✓ **వాచస్పతి మిశ్రుడు** రాశారు.

X "ఉభయభారతి కుమారిల భట్టు భార్య." ✓ ఆమె **మండన మిశ్రుని** భార్య.

X "మీమాంస సూత్రాలను కపిలుడు రాశారు." ✓ రాసింది **జైమిని**; కపిలుడు **సాంఖ్య** స్థాపకుడు; గౌతముడు న్యాయ, కణాదుడు వైశేషిక స్థాపకులు.

X "బ్రహ్మసూత్రాలు పతంజలివి." ✓ **బాదరాయణుని**వి; పతంజలి యోగసూత్రాలు రాశారు.

X "శృంగేరికి ఋగ్వేదంతో సంబంధం." ✓ శృంగేరి: **యజుర్వేదం**; పూరి: ఋగ్వేదం; ద్వారక: సామవేదం; జ్యోతిర్మఠం: అథర్వవేదం.

X "ద్వారకకు పద్మపాదుడు, పూరికి హస్తామలకుడు అధిపతులు" (కోర్పు పుస్తకం పట్టిక). ✓ **పూరి: పద్మపాదుడు; ద్వారక: హస్తామలకుడు.**

X "మహాభారత తాత్పర్య నిర్ణయం రామానుజాలది." ✓ **మధ్వలది.**

X "ప్రత్యభిజ్ఞ ఒక వైష్ణవ సంప్రదాయం." ✓ అది **కాశ్మీర శైవం.**

X "ఆస్తిక అంటే దేవుణ్ని నమ్మేది, కాబట్టి సాంఖ్యం నాస్తికం." ✓ ఆస్తిక = **వేదాన్ని అంగీకరించేది**; నిరీశ్వర సాంఖ్యం **ఆస్తికమే.**

X "సాంఖ్యంలో 24 తత్వాలు, యోగం ఈశ్వరుని 25వదిగా చేర్చింది" (కోర్పు పుస్తకం సారాంశం). ✓ సాంఖ్యం లెక్క **25** (ప్రకృతివి 24 + పురుషుడు); యోగం చేర్చిన ఈశ్వరుడు అదనపు, **26వ** తత్వం.

X "అర్థాపత్తి న్యాయ ప్రమాణాల్లో ఒకటి." ✓ న్యాయలో **నాలుగే**: ప్రత్యక్షం, అనుమానం, ఉపమానం, శబ్దం; అర్థాపత్తి మీమాంస, అద్వైతాలది.

X "న్యాయ విముక్తిని కైవల్యం అంటుంది." ✓ న్యాయ: **అపవర్గం**; కైవల్యం సాంఖ్య-యోగాల పదం.

X "అహం బ్రహ్మాస్మి ముండకోపనిషత్తు నుంచి వచ్చింది." ✓ **బృహదారణ్యకం**; సత్యమేవ జయతే ముండకం నుంచి.

త్వరిత పునశ్చరణ

- న్యాయ-గౌతముడు, వైశేషిక-కణాదుడు, సాంఖ్య-కపిలుడు, యోగ-పతంజలి, మీమాంస-జైమిని, వేదాంతం-బాదరాయణుడు.
- నాస్తిక: చార్వాకులు (ప్రత్యక్షం మాత్రమే), బౌద్ధం, జైనం; ఆస్తిక = వేదాన్ని అంగీకరించేది, కాబట్టి నిరీశ్వర సాంఖ్యం ఆస్తికం.
- న్యాయ: 16 పదార్థాలు (మొదటిది ప్రమాణం), 4 ప్రమాణాలు, అపవర్గం; వైశేషిక: పరమాణువులు, 6 + అభావం = 7 పదార్థాలు.
- సాంఖ్య: 25 తత్వాలు, మొదట మహత్, కైవల్యం; యోగ: చిత్తవృత్తి నిరోధం, 8 అంగాలు, ఈశ్వర ప్రణిధానం; మీమాంస: అపూర్వం, నిత్య-వైమిత్తిక-కామ్య-నిషిద్ధ.
- అద్వైతం-శంకరులు; విశిష్టాద్వైతం-రామానుజాలు; ద్వైతం-మధ్వలు; ద్వైతాద్వైతం-నింబార్కులు; శుద్ధాద్వైతం-వల్లభులు; శ్రీభాష్యం (రామానుజాలు), అనుభాష్యం (మధ్వలు).
- శంకరులు: గురువు గోవింద భగవత్పాదులు; నాలుగు మఠాలు; ప్రశ్నోత్తర మాలిక.
- శిష్యులు: పద్మపాదుడు, సురేశ్వరాచార్యుడు (మండన మిశ్రుడు), హస్తామలకుడు, తోటకాచార్యుడు; భామతి = వాచస్పతి మిశ్రుడు.
- రామానుజాలు: పాంచరాత్రం, ప్రపత్తి, భగవంతుని 5 రూపాలు; చాత్తాద శ్రీవైష్ణవులు ఆయనను అనుసరిస్తారు.
- మధ్వలు: పంచభేదాలు, జీవుల మూడు వర్గాలు; మంత్రాలయంలో రాఘవేంద్ర స్వామి.

- శృంగేరి-యజుర్, పూరి-ఋక్, ద్వారక-సామ, జ్యోతిర్మఠం-అథర్వ.

2 శంకరులు, రామానుజులు, మధ్వలు: జీవితం, రచనలు, మఠాలు

ముగ్గురు ఆచార్యులు ఒకే వేదాంత గ్రంథాలను మూడు విధాలుగా వ్యాఖ్యానించారు: శంకరాచార్యులు అద్వైతం (Advaita; ఆత్మే బ్రహ్మం), రామానుజాచార్యులు విశిష్టాద్వైతం (Vishishtadvaita; జీవులు, జడం బ్రహ్మం యొక్క సత్యమైన శరీరం), మధ్వాచార్యులు ద్వైతం (Dvaita; ఈశ్వరుడు, జీవులు, జడం శాశ్వతంగా భిన్నం) బోధించారు; ప్రతి ఒక్కరూ స్థాపించిన మఠాలు నేటికీ ఆలయాలను, విద్యాబోధనను నిర్వహిస్తున్నాయి.

ముఖ్య వాస్తవాలు

శంకరులు (ఆది శంకరాచార్యులు, శంకర భగవత్పాదులు)

- సంప్రదాయం: **అద్వైతం** (non-dualism): ఆత్మ, బ్రహ్మం ఒక్కటే; జగత్తు మాయ.
- జన్మస్థలం **కాలడి**, కేరళ, పూర్ణా (పెరియార్) నది తీరం; తల్లిదండ్రులు **శివగురువు**, **ఆర్యాంబ**. సాధారణంగా చెప్పే కాలం **క్రీ.శ. 788–820** (కంచి మఠం సంప్రదాయం ప్రకారం **క్రీ.పూ. 509**); జీవించింది కేవలం **32 ఏళ్లు**.
- గురువు: **గోవింద భగవత్పాదులు**, **నర్మదా** తీరంలోని **ఓంకార క్షేత్రం**లో. గోవిందుల గురువు **గౌడపాదులు** (మాండాక్య కారికరచయిత); కాబట్టి గౌడపాదులు శంకరులకు పరమ గురువు.
- నలుగురు ప్రధాన శిష్యులు: **పద్మపాదుడు**, **సురేశ్వరాచార్యుడు**, **హస్తామలకుడు**, **తోటకాచార్యుడు**.
- ప్రధాన రచనలు: **ప్రస్థానత్రయం**పై భాష్యాలు: **బ్రహ్మసూత్ర భాష్యం** (శారీరక భాష్యం అని కూడా అంటారు; దీని ప్రారంభ భాగం **అధ్యాస భాష్యం**), **ఉపనిషత్ భాష్యాలు**, **గీతా భాష్యం**.
- **పది ప్రధాన ఉపనిషత్తులపై** (దశోపనిషత్తులు) భాష్యాలు: ఈశ, కేన, కఠ, ప్రశ్న, ముండక, మాండాక్య, తైత్తిరీయ, ఐతరేయ, ఛాందోగ్య, బృహదారణ్యక.
- **ప్రకరణ గ్రంథాలు** (వేదాంతాన్ని సులభంగా పరిచయం చేసే చిన్న గ్రంథాలు, సంప్రదాయం ప్రకారం): **వివేకచూడామణి**, **ఉపదేశ సాహస్రి**, **ఆత్మబోధ**, **తత్త్వబోధ**, **అపరోక్షానుభూతి**, **శతశ్లోకి**, **దశశ్లోకి**, **మనీషా పంచకం**, **ప్రశ్నోత్తరమాలిక** (ప్రశ్నోత్తర రత్నమాలిక).
- **స్తోత్రాలు**: **భజగోవిందం** (మోహముద్గరం అని కూడా), **సౌందర్యలహరి**, **శివానందలహరి**, **కనకధారా స్తోత్రం**, **దక్షిణామూర్తి స్తోత్రం**, **కాలభైరవాష్టకం**; **విష్ణు సహస్రనామ స్తోత్రం** భాష్యం కూడా.
- ఒక్కో దిక్కులో ఒకటి చొప్పున **నాలుగు ఆమ్నాయ పీఠాలను** (చతురామ్నాయ పీఠాలు) స్థాపించారు (కింది పట్టిక).
- సన్యాసులను **దశనామీ సంప్రదాయం**గా (పది పేర్లు) వ్యవస్థీకరించారు; **షణ్మత స్థాపనాచార్యులు** అని పేరు: ఆరు మతాలను (శైవ, వైష్ణవ, శాక్తేయ, గాణాపత్య, సౌర, కౌమార = స్కందుడు) **పంచాయతన పూజ** ద్వారా సమన్వయం చేశారు: ఒకే పీఠంపై **శివుడు**, **విష్ణువు**, **శక్తి**, **గణపతి**, **సూర్యుడు** (బ్రహ్మ లేడు).
- సంస్కర్త: **కాపాలికుల నరబలులను**, **వామాచారాన్ని** ఖండించారు; **మాయావాదం** బోధించారు (జగత్తు కనిపిస్తుంది కానీ పరమ సత్యం కాదు).
- **భామతి** (శంకరుల బ్రహ్మసూత్ర భాష్యంపై వ్యాఖ్యానం) రాసింది **వాచస్పతి మిశ్రుడు**, శిష్యుడు కాదు.
- శంకర జయంతి: **వైశాఖ శుద్ధ పంచమి**.

శంకరుల నాలుగు ఆమ్నాయ పీఠాలు

దిక్కు	పీఠం (స్థలం)	వేదం / మహావాక్యం	తొలి పీఠాధిపతి
దక్షిణం	శృంగేరి శారదా పీఠం (కర్ణాటక, తుంగ నది తీరం)	యజుర్ / అహం బ్రహ్మస్మి	సురేశ్వరాచార్యుడు
పశ్చిమం	ద్వారక శారదా పీఠం (గుజరాత్)	సామ / తత్ త్వమ్ అసి	హస్తామలకుడు
తూర్పు	గోవర్ధన పీఠం, పూరీ (ఒడిశా)	ఋక్ / ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ	పద్మపాదుడు
ఉత్తరం	జ్యోతిర్మఠం (జోషీమఠ్, బదరీనాథ్ సమీపం, ఉత్తరాఖండ్)	అథర్వ / అయమాత్మా బ్రహ్మ	తోటకాచార్యుడు

రామానుజులు (రామానుజాచార్యులు)

- సంప్రదాయం: విశిష్టాద్వైతం (qualified non-dualism); శ్రీవైష్ణవ సంప్రదాయ స్థాపక ప్రచారకులు.
- జననం 1017, శ్రీపెరుంబుదూర్ (తమిళనాడు); తల్లిదండ్రులు ఆసూరి కేశవ సోమయాజి, కాంతిమతి; సంప్రదాయం ప్రకారం 120 ఏళ్ల జీవితం (1017-1137).
- తొలి గురువు కంచీలో యాదవ ప్రకాశుడు (అద్వైతి); ఆయన రామానుజులకు వ్యతిరేకమై (చంపే ప్రయత్నం కూడా చేశారని సంప్రదాయం) తర్వాత శిష్యుడయ్యారు. కోర్ప్ప పుస్తకం చెప్పే గురువులు: పెరియ నంబి, తిరుక్కచ్చి నంబి, గోష్ఠీపూర్ణుడు (తిరుక్కోట్టియూర్ నంబి). శ్రీరంగానికి చెందిన యామునాచార్యుల (ఆళవందార్) ఆధ్యాత్మిక వారసులు, అయితే ఆయనను సజీవంగా ఎప్పుడూ కలవలేదు.
- కాంచీపురంలో సన్యాసం స్వీకరించారు; బిరుదులు యతిరాజు, ఉడయవర్, ఎంబెరుమానార్, భాష్యకారులు, ఇళయ పెరుమాళ్. ఆదిశేషుని (లక్ష్మణుడు) అంశగా భావిస్తారు.
- బ్రహ్మసూత్రాలపై వ్యాఖ్యానం: శ్రీభాష్యం.
- ఆయన తొమ్మిది సంస్కృత గ్రంథాల్లో (నవరత్నాలు) శ్రీభాష్యం, వేదార్థసంగ్రహం, వేదాంత సారం, వేదాంత దీపం, గీతా భాష్యం, గద్యత్రయం (శరణాగతి, శ్రీరంగ, వైకుంఠ గద్యాలు), నిత్య గ్రంథం ఉన్నాయి.
- సామాజిక సంస్కరణ: ఆలయ గోపురం ఎక్కి అష్టాక్షరీ (ఓం నమో నారాయణాయ) మంత్రాన్ని అందరికీ ప్రకటించారు; పంచములకు ఆలయ ప్రవేశం కల్పించిన మొదటి వ్యక్తి (వారిని తిరుకులత్తార్, "లక్ష్మీదేవి కులంవారు" అన్నారు), మేల్కోటిలో.
- ఆలయ ఆరాధనలో పాంచరాత్ర ఆగమాన్ని ప్రాచుర్యంలోకి తెచ్చారు; శ్రీరంగం ఆలయానికి అధిపతి.
- మోక్ష మార్గం: భక్తి, ప్రపత్తి (శరణాగతి, విష్ణువుకు సంపూర్ణ శరణాగతి).
- భగవంతుడు ఐదు రూపాల్లో కనిపిస్తాడు: పర, వ్యూహ, విభవ, అంతర్యామి, అర్చ.
- మూడు తత్త్వాలు (తత్త్వత్రయం): చిత్ (జీవులు: అనంతం, నిత్యం, భగవంతునిపై ఆధారపడినవారు), అచిత్ (జడం, నిరంతరం మారేది), ఈశ్వరుడు (నారాయణుడు: సగుణుడు, కల్యాణ గుణాల నిలయం, సర్వాంతర్యామి); శంకరుల నిర్గుణ బ్రహ్మానికి (కేవలాద్వైతం) భిన్నం.
- చోళుల వేధింపుల నుంచి తప్పించుకొని మేల్కోటి (తిరునారాయణపురం, కర్ణాటక) చేరారు; ఆయన ప్రభావంతో హొయసల రాజు బిట్టిదేవుడు విష్ణువర్ధనుడయ్యాడు.

మధువులు (మధ్వాచార్యులు)

- సంప్రదాయం: ద్వైతం (dualism): ఈశ్వరుడు, జీవులు, జడం శాశ్వతంగా భిన్నం.
- జననం 1238 (కొన్ని ఆధారాల ప్రకారం 1199), ఉడుపి (కర్ణాటక) సమీపంలోని పాజక; బాల్య నామం వాసుదేవుడు; తల్లిదండ్రులు మధ్యగేహ భట్టు, వేదవతి. సంప్రదాయ కాలం 1238-1317.
- గురువు ఉడుపికి చెందిన అచ్యుతప్రేక్ష (మొదట అద్వైతి, తర్వాత మధువుల వాదాన్ని అంగీకరించారు); సన్యాస నామం పూర్ణప్రజ్ఞులు; ఆనందతీర్థులు అని కూడా పేరు. వాయువు మూడో అవతారంగా (హనుమంతుడు, భీముడు తర్వాత) భావిస్తారు.
- రచనలు (37 సర్వమూల గ్రంథాలు): బ్రహ్మసూత్ర భాష్యం, అనుభాష్యం, అనువ్యాఖ్యానం, గీతా భాష్యం, గీతా తాత్పర్య నిర్ణయం, మహాభారత తాత్పర్య నిర్ణయం, భాగవత తాత్పర్య నిర్ణయం, విష్ణు తత్త్వ నిర్ణయం, ద్వాదశ స్తోత్రం, పది ఉపనిషత్ భాష్యాలు.
- ఉడుపిలో శ్రీకృష్ణ విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించారు; ఉడుపి అష్ట మఠాలను (ఎనిమిది మఠాలు) ఏర్పాటు చేశారు.
- జీవుల మూడు వర్గాలు: ముక్తి యోగులు, నిత్య సంసారులు, తమో యోగులు.
- ఐదు శాశ్వత భేదాలు: పంచభేదాలు. విష్ణువు ఒక్కడే స్వతంత్రుడు; జీవులు, జడం పరతంత్రులు. నినాదం: హరి సర్వోత్తమ, వాయు జీవోత్తమ.
- నాలుగు రకాల ముక్తి: సాలోక్యం (భగవంతుని లోకంలో), సామీప్యం (భగవంతుని దగ్గర), సారూప్యం (భగవంతుని వంటి రూపం), సాయుజ్యం (భగవంతునిలో ఉంటూనే వేరుగా).

- ఆయన ప్రభావంతో కర్ణాటకలో **దాసకూటం** ("భగవంతుని దాసుల బృందం", హరిదాసులు) ఉద్యమం పుట్టింది: **పురందరదాసు, కనకదాసు**; వీరు **పండరీపుర విఠలుని** కీర్తించారు.
- మధ్య జయంతి: **విజయదశమి**; మధ్య నవమి (ఆయన అదృశ్యమైన రోజు): **మాఘ శుద్ధ నవమి**.

రాఘవేంద్ర స్వామి (రాఘవేంద్ర తీర్థులు), ద్వైత మహాత్ముడు

- జననం **1595** (సంప్రదాయ తేదీ), **భువనగిరి** (తమిళనాడు), పేరు **వేంకటనాథుడు**; గురువు కుంభకోణం మఠానికి చెందిన **సుధీంద్ర తీర్థులు**.
- **1671**లో కర్నూలు జిల్లా (ఏపీ)లోని **తుంగభద్ర** తీరంలోని **మంత్రాలయం**లో సజీవంగా **బృందావనం** ప్రవేశించారు (జీవ సమాధి).
- **ప్రహ్లాదుని** అవతారంగా భావిస్తారు; జయతీర్థుల న్యాయ సుధపై ఆయన రాసిన పరిమళవ్యాఖ్యానం వల్ల **పరిమళాచార్యులు** అని పేరు.
- **ఆరాధన**: శ్రావణ బహుళ విదియ (ఆగస్టు), మంత్రాలయంలో ప్రధాన ఉత్సవం.

వివరణ

మూడు సంప్రదాయాలు పక్కపక్కన

అంశం	అద్వైతం (శంకరులు)	విశిష్టాద్వైతం (రామానుజులు)	ద్వైతం (మధ్వులు)
బ్రహ్మం	ఒక్కటే, గుణాలు లేనిది (నిర్గుణం)	ఒక్కటే, సకల కల్యాణ గుణాలు గలది, జీవులు, జడం దాని శరీరం	విష్ణువు (హరి), సర్వోన్నతుడు, స్వతంత్రుడు
జీవుడు, ఈశ్వరుడు	ఒక్కటే	భిన్నం, కానీ విడదీయలేనివి (శరీరం, అంతర్యామి)	శాశ్వతంగా భిన్నం, జీవుడు పూర్తిగా పరాధీనుడు
జగత్తు	కనిపించేది మాత్రమే (మాయ, వివర్తం)	సత్యం, బ్రహ్మం యొక్క ఒక విధం	సత్యం, భిన్నం
మోక్ష మార్గం	జ్ఞానం	భక్తి, ప్రపత్తి	జ్ఞానంతో కూడిన భక్తి, విష్ణువు అనుగ్రహంతో

శంకరులు.

- అద్వైతానికి ముఖ్య వాక్యం: **బ్రహ్మ సత్యం జగన్నిధ్యాయం**, జీవో బ్రహ్మైవ నాపరః (బ్రహ్మం సత్యం, జగత్తు మిథ్య, జీవుడు బ్రహ్మమే).
- **అధ్యాసం** (adhyasa, superimposition): తాడును పాముగా పొరబడినట్లు, మనం ఆత్మను శరీరంగా పొరబడతాం. దీనికి కారణం **అవిద్య** (అజ్ఞానం); జ్ఞానం దాన్ని తొలగిస్తుంది.
- **సత్త్వానికి మూడు స్థాయిలు**:
 - **ప్రాతిభాసిక** (కనిపించేది మాత్రమే): కల, లేదా చీకట్లో పాములా కనిపించే తాడు; మేల్కొన్నప్పుడు, వెలుతురు వచ్చినప్పుడు అబద్ధమని తెలుస్తుంది.
 - **వ్యావహారిక** (లోక వ్యవహారం): రోజువారీ జీవితం; బ్రహ్మజ్ఞానం కలిగే వరకు "నేను, నువ్వు, జగత్తు" సత్యాలుగా అనిపిస్తాయి.
 - **పారమార్థిక** (పరమ సత్యం): మూడు కాలాల్లోనూ మారని బ్రహ్మం; జ్ఞానం తర్వాత మిగిలే ఏకైక సత్యం.
- **జీవితం** (శంకర దిగ్విజయ సంప్రదాయం): పూర్ణా నదిలో "మొసలి" ఘట్టం తర్వాత తల్లి అనుమతితో బాల్యంలోనే సన్యాసం స్వీకరించారు; నర్మదా తీరంలోని ఓంకారేశ్వరంలో గోవింద భగవత్పాదులను కలిశారు; కాశీలో కొంతకాలం ఉన్న తర్వాత **బదరీ** (బదరీనాథ్)లో భాష్యాలు రాశారు; **మాహిష్మతి**లో మండనుని భార్య **ఉభయభారతి** న్యాయనిర్ణేతగా జరిగిన వాదంలో

మండన మిశ్రుని (మీమాంసకుడు) ఓడించారు; మండనుడు శిష్యుడై **సురేశ్వరాచార్యుడయ్యాడు** (ఇద్దరూ ఒక్కరేనని సంప్రదాయం).

- భారతదేశమంతా పర్యటించి (దిగ్విజయం) మీమాంసకులు, బౌద్ధులు తదితరులతో వాదించారు. **కేదార్ నాథ్**లో సిద్ధి పొందారని సంప్రదాయం (కంచి సంప్రదాయం కాంచీపురం అంటుంది).
- శిష్యుల రచనలు: పద్మాదుడు **పంచపాదిక**; సురేశ్వరాచార్యుడు **నైష్కర్మ్య సిద్ధి**, బృహదారణ్యక, తైత్తిరీయ భాష్యాలపై వార్తికాలు; తోటకాచార్యుడు **తోటకాష్టకం**.

రామానుజులు.

- **ఐదుగురు గురువులు** (యామునాచార్యుల శిష్యులు): **పెరియ నంబి** (మహాపూర్ణుడు; మధురాంతకంలో పంచ సంస్కారం ఇచ్చారు), **తిరుక్కోట్టియూర్ నంబి** (గోష్ఠీపూర్ణుడు; రహస్యమైన అష్టాక్షరీ మంత్రం ఉపదేశించారు), **తిరుమల నంబి** (శైలపూర్ణుడు; మేనమామ; **తిరుమలలో** రామాయణం బోధించారు), **తిరుమలై ఆండాన్** (మాలాధరుడు; నమ్మాళ్వార్ తిరువాయ్మొళి బోధించారు), **తిరువరంగప్పెరుమాళ్ అరైయర్**. **తిరుక్కచ్చి నంబి** (కాంచీపూర్ణుడు) కంచి వరదరాజస్వామి సందేశాలు అందించేవారు.
- **రహస్య మంత్రం**: అష్టాక్షరీని (ఓం నమో నారాయణాయ) రహస్యంగా ఉంచమని తిరుక్కోట్టియూర్ నంబి చెప్పారు; అందరూ తరిస్తే తాను బాధ పడటానికి సిద్ధమని రామానుజులు ఆలయ గోపురం ఎక్కి దాన్ని అందరికీ ప్రకటించారు.
- **యామునాచార్యుల మూడు ముడుచుకున్న వేళ్లు**: శ్రీరంగంలో యామునాచార్యుల పార్థివ దేహం వద్దకు రామానుజులు చేరినప్పుడు మూడు వేళ్లు ముడుచుకొని ఉన్నాయి; వాటిని తీరని మూడు కోరికలుగా భావించారు: బ్రహ్మసూత్రాలపై వ్యాఖ్యానం రాయడం (నెరవేరింది: **శ్రీభాష్యం**), **పరాశరుని** (విష్ణు పురాణం రచయిత) గౌరవించడం, **నమ్మాళ్వార్ ను** (శతకోపుడు) గౌరవించడం.
- **భగవంతుని ఐదు రూపాలు** (పాంచరాత్రం నుంచి): **పర** (వైకుంఠంలో), **వ్యూహ** (వాసుదేవ, సంకర్షణ, ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ), **విభవ** (అవతారాలు), **అంతర్యామి** (హృదయంలో నివసించేవాడు), **అర్చ** (ప్రతిష్ఠిత ఆలయ విగ్రహం).
- **శరీర-ఆత్మ సంబంధం** (శరీర-శరీరీ భావం): జీవులు, జడం భగవంతుని శరీరం; అవి ఆయన నుంచి విడిగా ఉండలేవు (అప్యథక్ సిద్ధి).
- బోధనను వ్యాప్తి చేయడానికి **74 సింహాసనాధిపతులను** (శ్రీవైష్ణవ కుటుంబాల అధిపతులు) నియమించారు; శ్రీరంగం ఆలయ ఆరాధనను వ్యవస్థీకరించారు.
- రామానుజ జయంతి: తమిళ మాసం **చిత్తిరై** (ఏప్రిల్-మే)లో **ఆర్ద్ర** (తిరువాదిరై) నక్షత్రం.
- **రామానుజుల తర్వాత రెండు శాఖలు**:

శాఖ	నాయకుడు	ప్రాధాన్యం	అనుగ్రహం (ఉపమానం)
వడకలై (ఉత్తర)	వేదాంత దేశికులు	సంస్కృత వేదాలు, కర్మ	మర్కట కిశోర న్యాయం : కోతిపిల్ల తల్లిని పట్టుకున్నట్లు జీవుడూ ప్రయత్నించాలి
తెంకలై (దక్షిణ)	పిళ్ళై లోకాచార్యులు, తర్వాత మణవాళ మాముని	తమిళ దివ్య ప్రబంధం, ప్రవత్తి	మార్జాల కిశోర న్యాయం : పిల్లి తన పిల్లను మోసినట్లు అంతా భగవంతుడే చేస్తాడు

మధ్యులు.

- **పంచభేదాలు**: ఈశ్వర-జీవ, ఈశ్వర-జడ, జీవ-జీవ, జీవ-జడ, జడ-జడ భేదాలు సత్యం, శాశ్వతం.
- **స్వతంత్ర, పరతంత్ర**: విష్ణువు ఒక్కడే స్వతంత్రుడు; జీవులు, జడం పరాధీనాలు.
- **తారతమ్యం**: మోక్షంలో కూడా జీవులకు స్థాయిలు ఉంటాయి. మూడు వర్గాలు: ముక్తి యోగులు (మోక్షానికి అర్హులు: దేవతలు, ఋషులు, సజ్జనులు), నిత్య సంసారులు (ఎప్పటికీ పునర్జన్మలో), తమో యోగులు (అంధకారానికి గమ్యం).
- ఉడుపి **శ్రీకృష్ణ** విగ్రహం: మల్సై సమీపంలో ఒక ఓడ నుంచి గోపీచందనం మట్టి ముద్దలో వచ్చిందని సంప్రదాయం. **ఎనిమిది మఠాలు** (పేజావర, పుత్తిగె, పలిమారు, అదమారు, సోదె, కాణియూరు, శిరూరు, కృష్ణాపుర) వంతులవారీగా పూజ చేస్తాయి: ఇదే **పర్యాయ**; ఇప్పుడు ప్రతి **రెండేళ్లకు** ఒకసారి (**వాదిరాజ తీర్థులు** నిర్ణయించారు).

- తర్వాతి ద్వైత ఆచార్యులు: **పద్మనాభ తీర్థులు**, **నరహరి తీర్థులు**, **జయతీర్థులు** (టీకాచార్యులు; న్యాయ సుధ), **వ్యాసతీర్థులు** (శ్రీకృష్ణదేవరాయల రాజగురువు; న్యాయామృతం, తర్క తాండవం), **వాదిరాజ తీర్థులు**, తర్వాత **రాఘవేంద్ర తీర్థులు**. కన్నడ హరిదాస గాయకులు (పురందరదాసు, కనకదాసు) ఈ సంప్రదాయం నుంచే వచ్చారు.

రాఘవేంద్ర స్వామి.

- పండితుల కుటుంబంలో పెరిగారు; కుంభకోణంలో **సుధీంద్ర తీర్థుల** వద్ద చదువుకున్నారు; వారు **తంజావూరులో** (1621) రాఘవేంద్ర తీర్థులు అనే పేరుతో సన్యాసం ఇచ్చారు.
- పరిమళ**, **తంత్ర దీపిక**, **న్యాయ ముక్తావళి**, మధ్యులు, జయతీర్థుల గ్రంథాలపై టీకలు రాశారు.
- సంప్రదాయం: పూర్వ జన్మల్లో ఆయన **ప్రహ్లాదుడు**, **బాస్లికుడు** (మహాభారతం), **వ్యాసతీర్థులు**. మంచాలె (మంత్రాలయం) గ్రామాన్ని ఆదిల్షాహీల కింద ఆదోని పాలకుడైన **సిద్ధీ మసూద్ ఖాన్** దానంగా ఇచ్చాడు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ కోణం

- తుంగభద్ర తీరంలోని **మంత్రాలయం** (కర్నూలు జిల్లా)లో రాఘవేంద్ర స్వామి బృందావనం ఉంది; దేశంలో అత్యధికులు దర్శించే ద్వైత కేంద్రాల్లో ఇది ఒకటి. దగ్గర్లోని **పంచముఖి** వద్ద ఆయన తపస్సు చేయగా ఆంజనేయుడు **ఐదు ముఖాలతో** దర్శనమిచ్చాడని సంప్రదాయం.
- తిరుమల, రామానుజులు**. మూలవిరాట్టును విష్ణువుగా (వేంకటేశ్వరుడు) నిర్ధారించడం, తిరుమల **కైంకర్యాలను వైఖానస** ఆగమం ప్రకారం వ్యవస్థీకరించడం, **తిరుపతిలో గోవిందరాజ** విగ్రహ ప్రతిష్ఠ (క్రీ.శ. 1130; ఈ ఆలయం చుట్టూ పట్టణం పెరిగింది), ఆలయ కైంకర్యాలను పర్యవేక్షించే **పెద్ద జీయర్**, **చిన్న జీయర్** మఠాల ఏర్పాటు ఆయనకే సంప్రదాయం ఆపాదిస్తుంది. తిరుమలలో ఆరాధన ఇప్పటికీ పాంచరాత్రం ప్రకారం కాకుండా **వైఖానస** ప్రకారమే జరుగుతుంది.
- ఆంధ్రలో వైష్ణవం 11వ శతాబ్దంలో** రామానుజుల రాకతో బలపడింది: **తిరుపతి**, **సింహాచలం**, **శ్రీకాకుళం** (ఆంధ్ర మహావిష్ణువు), **శ్రీకూర్మం** క్షేత్రాలతో ఆయనకు సంబంధం ఉంది.
- అహోబిలం** (నంద్యాల జిల్లా) **అహోబిల మఠం** (వడకలై శ్రీవైష్ణవ) పీఠం; 14వ శతాబ్దంలో **ఆది వణ్ శతకోప జీయర్** స్థాపించారు.
- ఆంధ్రలో బ్రాహ్మణేతర ఆలయ సేవా సముదాయమైన **చాత్తాద శ్రీవైష్ణవులు** (సాతానులు) **రామానుజుల** తత్వాన్ని అనుసరిస్తారు.
- శ్రీకూర్మం** (శ్రీకాకుళం జిల్లా): తూర్పు గంగుల (కళింగ) రాజ్యంలో సేవ చేసిన మధ్యుల శిష్యుడు **నరహరి తీర్థుల** శాసనాలు ఉన్నాయి.
- శ్రీశైలం**: శంకరులు ఇక్కడికి వచ్చి **శివానందలహరి**, భ్రమరాంబ స్తోత్రం రచించారని సంప్రదాయం.
- హైదరాబాద్ సమీపంలోని ముచ్చింతల్‌లో రామానుజుల **సమతా మూర్తి** (Statue of Equality; 216 అడుగులు) **2022లో** ఆయన సహస్రాబ్ది ఉత్సవాల సందర్భంగా (1017లో జననం నుంచి 1,000 ఏళ్లు; తెలంగాణ) ఆవిష్కరించారు.

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

X "శంకరుల గురువు గౌడపాదులు." ✓ **గోవింద భగవత్పాదులు**; గౌడపాదులు గోవిందుల గురువు.

X "భామతిని సురేశ్వరాచార్యుడు (లేదా పద్మపాదుడు) రాశారు." ✓ **వాచస్పతి మిశ్రుడు**.

X "శారీరక భాష్యం రామానుజులది." ✓ అది **శంకరుల** బ్రహ్మసూత్ర భాష్యం. రామానుజులది **శ్రీభాష్యం**; నింబార్కులది **వేదాంత పారిజాత సౌరభం**.

X "చతురామ్నాయ పీఠాలను విద్యారణ్యులు స్థాపించారు." ✓ స్థాపించింది **శంకరులు**; విద్యారణ్యులు తర్వాతి కాలపు శృంగేరి పీఠాధిపతి.

X "పూర్వ మహావాక్యం తత్ త్వమ్ అసి." ✓ పూర్వ ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ; ద్వారక తత్ త్వమ్ అసి; శృంగేరి అహం బ్రహ్మస్మి; జ్యోతిర్మరం అయమాత్మా బ్రహ్మ.

X "రామానుజులు వైఖానస ఆగమాన్ని ప్రాచుర్యంలోకి తెచ్చారు." ✓ పాంచరాత్రం; తిరుమల వైఖానసాన్ని కొనసాగిస్తోంది.

X "రామానుజుల భగవంతుడికి ఎనిమిది (లేదా పన్నెండు) రూపాలు." ✓ ఐదు: పర, వ్యూహ, విభవ, అంతర్యామి, అర్చ.

X "మధ్వుల ద్వైతమే ద్వైతాద్వైతం." ✓ ద్వైతాద్వైతం నింబార్కుల సంప్రదాయం; మధ్వులది ద్వైతం.

X "మధ్వులు జీవులను ఐదు రకాలుగా విభజించారు." ✓ మూడు: ముక్తి యోగులు, నిత్య సంసారులు, తమో యోగులు. ఐదు అనేది భేదాల సంఖ్య (పంచభేదాలు).

X "మహాభారత తాత్పర్య నిర్ణయం శంకరులది." ✓ మధ్వులది. EO కీలో అనుభాష్యం కూడా మధ్వులదే.

X "రాఘవేంద్రుల బృందావనం ఉడుపిలో ఉంది." ✓ తుంగభద్ర తీరంలోని మంత్రాలయంలో.

X "ద్వారకకు తొలి అధిపతి పద్మపాదుడు, పూర్వ హస్తామలకుడు" (కోర్పు పుస్తకం పట్టిక). ✓ పూర్వ (గోవర్ధన): పద్మపాదుడు; ద్వారక: హస్తామలకుడు.

X "పంచాయతన దేవతల్లో బ్రహ్మ ఒకరు." ✓ శివుడు, విష్ణువు, శక్తి, గణపతి, సూర్యుడు; బ్రహ్మ లేడు.

X "శంకరుల పది ఉపనిషత్ భాష్యాల్లో శ్వేతాశ్వతరం ఉంది." ✓ దశోపనిషత్తులు ఈశ నుంచి బృహదారణ్యకం వరకు; శ్వేతాశ్వతరం వాటిలో లేదు.

X "కాలభైరవాష్టకం ఒక ప్రకరణ గ్రంథం." ✓ అది స్తోత్రం; వివేకచూడామణి, ఆత్మబోధ, తత్త్వబోధ ప్రకరణ గ్రంథాలు.

X "తెంకలై కోటి ఉపమానం వాడుతుంది." ✓ తెంకలై: పిల్లి (మార్జాల); వడకలై: కోటి (మర్కట).

X "రామానుజులు వేదాంత సంగ్రహం రాశారు" (కోర్పు పుస్తకం రాసిన పేరు). ✓ వేదార్థసంగ్రహం.

త్వరిత పునశ్చరణ

- శంకరులు: పూర్ణా తీరాన కాలడి, శివగురువు-ఆర్యాంబ; గురువు గోవింద భగవత్పాదులు (పరమ గురువు గౌడపాదులు); 32 ఏళ్లకే సిద్ధి; పంచాయతనం (బ్రహ్మ లేడు).
- శిష్యులు: పద్మపాదుడు (పూర్వ), సురేశ్వరాచార్యుడు (శృంగేరి), హస్తామలకుడు (ద్వారక), తోటకాచార్యుడు (జ్యోతిర్మరం).
- శంకరుల రచనలు: శారీరక భాష్యం, దశోపనిషత్ భాష్యాలు; ప్రకరణాలు (వివేకచూడామణి, ప్రశ్నోత్తరమాలిక); స్తోత్రాలు (భజగోవిందం); భామతి వాచస్పతి మిశ్రునిది.
- రామానుజులు: శ్రీపెరుంబుదూర్ 1017, ఆదిశేషుని అంశ; విశిష్టాద్వైతం; 9 గ్రంథాలు (నవరత్నాలు): శ్రీభాష్యం, వేదార్థసంగ్రహం, గద్యత్రయం.
- రామానుజులు: పాంచరాత్రం, ప్రవత్తి, గోపురం నుంచి అష్టాక్షరీ, మేల్కోటలో పంచములకు (తిరుకులత్తూర్) ప్రవేశం; వడకలై కోటి, తెంకలై పిల్లి.
- మధ్వులు: ఉడుపి సమీపంలోని పాజక 1238; పూర్ణప్రజ్ఞాలు, ఆనందతీర్థులు; వాయువు అవతారం; ద్వైతం.

- మధ్వుల రచనలు: అనుభాష్యం, అనువ్యాఖ్యానం, గీతా తాత్పర్య నిర్ణయం, మహాభారత తాత్పర్య నిర్ణయం.
- మధ్వులు: పంచభేదాలు, జీవుల మూడు వర్గాలు, నాలుగు ముక్తులు (సాలోక్య, సామీప్య, సారూప్య, సాయుజ్య), 37 సర్వమూల గ్రంథాలు; దాసకూటం (పురందరదాసు, కనకదాసు).
- రాఘవేంద్రులు: వేంకటనాథుడు, గురువు సుధీంద్ర తీర్థులు, పరిమళాచార్యులు, 1671లో మంత్రాలయంలో బృందావనం.
- తప్పు ఆష్టన్లు: నింబార్కుల ద్వైతాద్వైతం, వల్లభుల శుద్ధాద్వైతం, చైతన్యుల అచింత్య భేదాభేదం.

3 ఆళ్వార్లు, నాయనార్లు, బసవేశ్వరుడు

6వ నుంచి 9వ శతాబ్దాల మధ్య 12 మంది ఆళ్వార్లు (Alvars) విష్ణువును, 63 మంది నాయనార్లు (Nayanars) శివుని తమిళంలో కీర్తించారు; వారి పాశురాలు దివ్య ప్రబంధం (Divya Prabandham), తిరుమురై (Tirumurai)గా రూపొందాయి; 12వ శతాబ్దపు కర్ణాటకలో బసవేశ్వరుడు శివభక్తిని వీరశైవ (లింగాయత్) ఉద్యమంగా మార్చారు.

ముఖ్య వాస్తవాలు

భక్తి ఉద్యమం

- తమిళ దేశంలో క్రీ.శ. 6వ-7వ శతాబ్దాల్లో మొదలైంది; అప్పుడు బలంగా వ్యాపిస్తున్న జైన, బౌద్ధ మతాలను అడ్డుకోవడం ఒక కారణం; కులభేదం లేకుండా, స్త్రీలకూ తెరిచి ఉన్న స్వచ్ఛమైన భక్తి ఒక్కటే భగవంతుని చేరడానికి చాలని బోధించింది.
- రెండు భక్త బృందాలు: ఆళ్వార్లు (విష్ణువు), నాయనార్లు (శివుడు). ఇది కర్ణాటకలో బసవుని వీరశైవంగా, మధ్యల దాసకూటంగా విస్తరించి, తర్వాత ఉత్తరాదికి చేరింది (కబీర్, మీరాబాయి, తులసీదాస్).

ఆళ్వార్లు (వైష్ణవ భక్తులు)

- 12 మంది ఆళ్వార్లు; ఈ పదానికి భగవంతునిలో "మునిగినవారు" అని అర్థం ("జ్ఞానఖనులు", "కాపాడేవారు" అనే అర్థాలూ చెబుతారు). విష్ణువు ఆయుధాలు, ఆభరణాలు, పరివార దేవతల అంశలుగా భావిస్తారు. వారి తమిళ గీతాలు పాశురాలు.
- ముదల్ (తొలి) ఆళ్వార్లు: పొయిగై ఆళ్వార్, భూతత్తాళ్వార్ (భూతం), పేయాళ్వార్ (పేయ్).
- నమ్మాళ్వార్ (శతకోపుడు, మారన్, పరాంకుశుడు) అందరిలో గొప్పవారు; ఆయన తిరువాయ్మొళిని ద్రావిడ (తమిళ) వేదం అంటారు. జన్మస్థలం తిరుక్కురుగూర్ (ఆళ్వార్ తిరునగరి); చింతచెట్టు కింద మౌనంగా గడిపారు. విష్ణు ఆలయాల్లో భక్తుల తలపై ఉంచే శతగోపం (శరారి) ఆయన పేరు మీదే.
- మధురకవి ఆళ్వార్ తన గురువు నమ్మాళ్వార్ను మాత్రమే కీర్తించారు (కణ్ణినుణ్ శిరుత్తాంబు, 11 పాశురాలు).
- ఆండాళ్ ఏకైక మహిళా ఆళ్వార్; ఆమెను గోదా / గోదాదేవి, చూడికొడుత్త నాచ్చియార్ ("తాను ధరించిన మాలను సమర్పించినది") అని కూడా అంటారు. రచనలు: తిరుప్పావై (30 పాశురాలు), నాచ్చియార్ తిరుమొళి. భూదేవి అవతారంగా భావిస్తారు. శ్రీరంగం రంగనాథస్వామిని వివాహమాడారు.
- శ్రీవిల్లిపుత్తూరుకు చెందిన పెరియాళ్వార్ (విష్ణుచిత్తుడు): ఆండాళ్ పెంపుడు తండ్రి; తిరుప్పల్లాండు రచించారు (పల్లాండు, ప్రతి ప్రబంధ పారాయణం మొదట్లో భగవంతునికి పాడే మంగళాశాసనం); భగవంతుని తన బిడ్డగా లాలించారు (వాత్సల్య భక్తి).
- కులశేఖర ఆళ్వార్: కేరళకు చెందిన చేర రాజు, శ్రీరాముని పరమ భక్తుడు; పెరుమాళ్ తిరుమొళి (తమిళం), ముకుందమాల (సంస్కృతం). తిరుమల గర్భాలయ గడప కులశేఖర పడి.
- తిరుమంగై ఆళ్వార్ (పరకాలుడు, కలియన్): ఒకప్పుడు చోళ రాజు వద్ద సేనాధిపతి (సామంతుడు); దివ్యదేశాలపై అత్యధిక పాశురాలు ఆయనవే (పెరియ తిరుమొళి, ఆరు ప్రబంధాలు); బిరుదు నార్కవిప్పెరుమాళ్ (నాలుగు రకాల కవిత్వంలో ప్రవీణుడు).
- నాలాయిర దివ్య ప్రబంధం ("నాలుగు వేల పవిత్ర పాశురాలు", 12 మంది ఆళ్వార్ల సుమారు 4,000 పాశురాలు)ను నాథమునులు (9వ-10వ శతాబ్దం) సంకలనం చేశారు; దీన్ని ద్రావిడ వేదంగా గౌరవిస్తారు.
- 108 దివ్యదేశాలు: ఆళ్వార్లు కీర్తించిన విష్ణు క్షేత్రాలు. ఏపీలో రెండు: తిరుమల, అహోబిలం.

12 మంది ఆళ్వార్లు ఒక్క చూపులో

ఆశ్వాస్	మరో పేరు / జన్మస్థలం	ప్రధాన రచన	విశేషం
పొయిగై	సరోయోగి; కాంచీపురం (ఆలయ కోనేరులో బంగారు తామరలో)	ముదల్ తిరువందాది	తొలి ఆశ్వాస్; అయోనిజాడు
భూతత్తాశ్వాస్	భూతయోగి; మామల్లపురం (మాధవీ లత పువ్వులో)	ఇరండాం తిరువందాది	ముదల్ ఆశ్వాస్
పేయాశ్వాస్	మహాయోగి; మైలాపూర్ (కలువ పువ్వులో)	మూండాం తిరువందాది	ముదల్ ఆశ్వాస్
తిరుమళిసై	భక్తిసారుడు; తిరుమళిసై	నాన్ముగన్ తిరువందాది, తిరుచ్చంద విరుత్తం	కంచి స్వామి యథోక్తకారి అయ్యాడు
నమ్మాశ్వాస్	శరకోపుడు; తిరుక్కురుగూర్	తిరువాయ్మొళి, తిరువిరుత్తం	ద్రావిడ వేదం
మధురకవి	తిరుక్కోళూర్	కణ్ణినున్ శిరుత్తాంబు	నమ్మాశ్వాస్ను కీర్తించారు
కులశేఖర	చేర రాజు	పెరుమాళ్ తిరుమొళి, ముకుందమాల	రామభక్తుడు; కులశేఖర పడి
పెరియాశ్వాస్	విష్ణుచిత్తుడు; శ్రీవిల్లిపుత్తూరు	తిరుప్పల్లాండు, పెరియాశ్వాస్ తిరుమొళి	ఆండాళ్ తండ్రి; వాత్సల్యం
ఆండాళ్	గోదా; శ్రీవిల్లిపుత్తూరు	తిరుప్పావై, నాచ్చియార్ తిరుమొళి	ఏకైక మహిళ; భూదేవి అవతారం
తొండరడిప్పిడి	విప్రనారాయణుడు; తిరుమండంగుడి	తిరుమాళై, తిరుప్పళ్ళియెళుచ్చి	పూలమాల సేవ
తిరుప్పావై	మునివాహనుడు; ఉరైయూర్	అమలనాదిపిరాన్ (10 పాశురాలు)	పాణర్ (గాయక) కులం
తిరుమంగై	పరకాలుడు; తిరుక్కురైయలూర్	పెరియ తిరుమొళి, తిరునెడుందాండకం	అత్యధిక దివ్యదేశాలు; మాజీ చోళ సేనాధిపతి

నాయనార్లు (శైవ భక్తులు)

- **63 మంది నాయనార్లు** ("నాయకులు", పూజ్యులు); తమిళంలో ఈ 63 మందిని **అరవత్తుమూవర్** అంటారు. పాశురాలు **తమిళంలో**. 63 మంది విగ్రహాలూ **శ్రీకాళహస్తి** ఆలయంలో ఉన్నాయి.
- శివుని అనేక భావాలతో ఆరాధించారు: తల్లిగా, తండ్రిగా, స్నేహితుడిగా, యజమానిగా.
- **నల్వార్** ("నలుగురు"), శైవంలో అగ్రగణ్యులు: **అప్పర్, సంబందర్, సుందరర్, మాణిక్యవాచకర్**.
- వారి జీవిత చరిత్రలు: చోళ రాజు **రెండో కులోత్తుంగుని** (12వ శతాబ్దం) మంత్రి **సెక్కిళార్** రచించిన **పెరియ పురాణం** (*తిరుత్తోండర్ పురాణం* అని కూడా).
- శైవ పాశుర సంకలనం: **తిరుమురై** (12 గ్రంథాలు). **మొదటి రాజరాజు** కాలంలో (10వ శతాబ్దం) **నంబియాండాన్ నంబి** తొలి 11 గ్రంథాలను కూర్చారు; పెరియ పురాణం 12వ గ్రంథంగా చేరింది.
- **తేవారం** (తిరుమురై 1-7): **సంబందర్** (1-3; **బాల భక్తుడు**), **అప్పర్** (4-6; ఒకప్పుడు **జైనుడు**), **సుందరర్** (7; శివుడు ఆయనకు **స్నేహితుడు**).
- **మాణిక్యవాచకర్ తిరువాచకం** (తిరుమురై 8) రచించారు. ఆయన నలుగురు **సమయ కురవర్లలో** ఒకరు (అప్పర్, సంబందర్, సుందరర్లతో పాటు), కానీ 63 మందిలో ఒకరు **కాదు**.
- **సుందరర్** రచించిన **తిరుత్తోండత్తోగై** తొలిసారి భక్తుల జాబితా ఇచ్చింది; పెరియ పురాణం దాన్ని విస్తరించింది.
- **తిరుమూలర్ తిరుమందిరం** (తిరుమురై 10) రచించారు.

- మహిళా నాయనార్లు (ముగ్గురు): **కారైక్కాల్ అమ్మైయార్**, **మంగైయర్క్కరసి** (పాండ్య రాణి), **ఇస్సెజ్జానియార్** (సుందరర్ తల్లి).
- శివునికి తన కళ్ళను అర్పించిన బోయవాడు **తిన్నడు** (తమిళంలో తిణ్ణన్), అంటే **కన్నప్ప నాయనార్**, **శ్రీకాళహస్తి** (ఏపీ)తో ముడిపడి ఉన్నారు; కోర్పు పుస్తకం ఆయన జన్మస్థలాన్ని **రాజంపేట** సమీపంలోని **ఊటుకూరు**గా (కడప ప్రాంతం) చెబుతుంది; అంటే ఆయన తెలుగు నాయనార్.

బసవేశ్వరుడు, వీరశైవం

- **బసవన్న** (బసవ, **బసవేశ్వరుడు**), **12వ శతాబ్దం** (సుమారు **1134-1196**); జన్మస్థలం **బాగేవాడి** (విజయపుర జిల్లా, కర్ణాటక); తల్లిదండ్రులు **మాదరస**, **మాదాంబ** (మాదలాంబిక).
- బాల్యంలో **ఉపనయనాన్ని** నిరాకరించి **కూడలసంగమం** (కృష్ణా-మలప్రభ సంగమం) చేరి **సంగమేశ్వరుని** ఆరాధించారు; ఆయన వచనాలు **కూడలసంగమదేవ** అనే ముద్రతో ముగుస్తాయి.
- పాత కల్యాణి చాళుక్య రాజ్యాన్ని **కళ్యాణ** (బసవకళ్యాణ్) నుంచి పాలించిన **కలచూరి** రాజు **రెండో బిజ్జలుని** వద్ద **కోశాధికారి** (భండారి) నుంచి **ప్రధానమంత్రి** అయ్యారు.
- **శైవంలో** ఒక శాఖ అయిన **వీరశైవాన్ని** (లింగాయత్ మతం) ప్రచారం చేశారు; అనుచరులను **లింగాయతులు** లేదా **శరణులు** అంటారు.
- **కళ్యాణలో అనుభవ మంటపాన్ని** ("అనుభవ మందిరం") స్థాపించారు; దీన్ని **తొలి మత పార్లమెంట్** అంటారు: అన్ని కులాల, స్త్రీ పురుషులైన శరణులు అక్కడ చర్చించారు; అధ్యక్షుడు **అల్లమ ప్రభువు**.
- ఆలయ విగ్రహాలకు బదులు అనుచరులు శరీరంపై **ఇష్టలింగం** ధరిస్తారు: "**దేహమే దేవాలయం**". బోధనలు కన్నడ **వచనాల్లో** (చిన్న గద్య కవితలు).
- ముఖ్య భావనలు: **కాయకమే కైలాసం** (పనే పూజ), **దాసోహం** (సంపాదించిన దాన్ని పంచుకోవడం).
- సహచర మహాత్ములు (**శరణులు**): **అల్లమ ప్రభువు**, **అక్క మహాదేవి** (చెన్నమల్లికార్జునుని భక్తురాలు), **చెన్నబసవన్న** (మేనల్లుడు), **సిద్ధరామ**.
- **బసవ జయంతి**: **వైశాఖ శుద్ధ తదియ** (అక్షయ తృతీయ).
- **బసవ పురాణం** (తెలుగు, ద్విపద ఛందస్సు) రచయిత **పాల్కురికి సోమనాథుడు**.
- **ఆంధ్రలో** వీరశైవం **కాకతీయుల** కాలంలో వర్ధిల్లింది; ప్రధాన ప్రచారకుడు **మల్లికార్జున పండితారాధ్యుడు** వైదిక ఆచారాలను భక్తితో కలిపారు: **ఆరాధ్య శైవం**.

వివరణ

తెలుసుకోవాల్సిన ఆశ్వాస్ కథలు.

- **తిరుక్కోవలూరు**: ఒక వర్షపు రాత్రి ముగ్గురు ముదల్ ఆళ్వార్లు ఒక చిన్న ఆశ్రయంలో ఇరుక్కుపోయారు; నాలుగో వ్యక్తి లోపలికి నెట్టుకొస్తున్నట్లు అనిపించింది, అది స్వయంగా విష్ణువే. వారి మూడు **తిరువందాదులు** (ఒక్కొక్కటి 100 పాశురాలు) అక్కడే మొదలయ్యాయి: పొయిగై లోకాన్ని ప్రమిదగా, సముద్రాన్ని నెయ్యిగా, సూర్యుణ్ణి జ్యోతిగా చేసి దీపం వెలిగించారు; భూతం ప్రేమను ప్రమిదగా, తపనను నెయ్యిగా చేసి వెలిగించారు; ఆ వెలుగులో పేయ్ లక్ష్మీసమేత నారాయణుని దర్శించారు.
- **తిరుమళిసై** (పంచమ కులంలో పుట్టినవారు, **చక్రం** అంశగా భావిస్తారు): ఆయన కంచి వదిలి వెళ్ళగా స్వామి కూడా తన శేషశయ్యను చుట్టుకొని వెంట వెళ్ళాడు; అందుకే కంచి స్వామిని **యథోక్తకారి** ("చెప్పినట్లు చేసేవాడు") అంటారు.
- **నమ్మాళ్వార్** పసివాడిగా ఎప్పుడూ ఏడవలేదు, పాలు తాగలేదని ప్రతీతి; తల్లిదండ్రులు ఆలయంలో వదిలేశారు; మధురకవి వచ్చేవరకు 16 ఏళ్లు ఒక చింతచెట్టు కింద ధ్యానంలో ఉన్నారు.
- **ఆండాళ్** పెరియాళ్వార్ కు ఒక **తులసి** మొక్క కింద దొరికారు. భగవంతుని కోసం ఉంచిన మాలలను ఆమె రహస్యంగా ధరించేవారు; ఆ మాలలే తనకు ఇష్టమని భగవంతుడు పెరియాళ్వార్ కు చెప్పాడు. తిరుప్పావైని **మార్గళి** (ధనుర్మాసం) మాసంలో పాడతారు.

- **పెరియాళ్వార్** పాండ్య రాజసభలో వాదంలో గెలిచారు; విష్ణువు గరుడునిపై ప్రత్యక్షం కాగా, దిష్టి తగలకూడదని పెరియాళ్వార్ తిరుప్పల్లాండు పాడారు.
- **కులశేఖరుడు** భక్తులు తనను తొక్కుకుంటూ వెళ్లేలా **తిరువేంకటం** (తిరుమల)లో ఒక మెట్టుగా ఉండాలని కోరుకున్నారు; అందుకే గర్భాలయం వద్ద ఉన్న మెట్టు **కులశేఖర పడి**.
- **తొండరడిప్పాడి** (అసలు పేరు **విప్రనారాయణుడు**; "భక్తుల పాదధూళి" అని తనకు పేరు పెట్టుకున్నారు) శ్రీరంగంలో పూలతోట పెంచి స్వామికి మాలలు కట్టారు; రంగనాథుని మేలుకొలుపు గీతం **తిరుప్పల్లియెళుచ్చి** రచించారు.
- పాణర్ సముదాయానికి చెందిన **తిరుప్పాణ్**ను భగవంతుని ఆజ్ఞతో అర్చకుడు **లోకసారంగ ముని** భుజాలపై మోసుకొని శ్రీరంగంలోకి తీసుకెళ్లారు; అందుకే ఆయన **మునివాహనుడు** ("మునిని వాహనంగా పొందినవాడు").
- **తిరుమంగై** ఆలయ సేవ కోసం దోపిడిలు చేశారు; విష్ణువు ఆయనను అడ్డగించి అష్టాక్షరీ ఉపదేశించగా భక్తుడయ్యారు; శ్రీరంగం ప్రాకారాలతో ఆయన పేరు ముడిపడి ఉంది.

దివ్య ప్రబంధం.

- కుంభకోణంలో కొన్ని తిరువాయ్మొళి పాశురాలు విన్న **నాథమునులు** తిరుక్కురుగూర్ వెళ్లి మధురకవి పాశురాలను 12,000 సార్లు పఠించగా, నమ్మాళ్వార్ ప్రత్యక్షమై నాలుగు వేల పాశురాలనూ అందించారని ప్రతీతి.
- సుమారు 1,000 చొప్పున నాలుగు భాగాలు: **ముదల్ ఆయిరం**, **పెరియ తిరుమొళి**, **ఇయర్ప్పా**, **తిరువాయ్మొళి**. కొన్ని లెక్కలు 4,000 చేయడానికి **తిరువరంగత్తు అముదనార్** రచించిన **రామానుజ నూట్రందాదిని** కలుపుతాయి.
- శ్రీవైష్ణవులు ఈ పాశురాలను **తమిళ వేదం** అని, ఈ వ్యవస్థను **ఉభయ వేదాంతం** (సంస్కృత, తమిళ వేదాలు కలిసి) అని అంటారు. రామానుజుల సంప్రదాయం ఆళ్వార్లనే పునాదిగా స్వీకరించింది.

నాయనార్లు: నలుగురు గొప్ప ఆచార్యులు, వారి మార్గాలు.

మహాత్ముడు	మరోపేరు	మార్గం	విశేషం
అప్పర్	తిరునావుక్కరసర్ ("వాక్కుకు రాజు")	దాస (సేవకుడు)	ఒకప్పుడు జైన సన్యాసి (ధర్మసేనుడు); పల్లవ రాజు మొదటి మహేంద్రవర్మను మార్చారు
సంబందర్	తిరుజ్ఞాన సంబందర్	సత్తుత్త (కుమారుడు)	శిర్కాళికి చెందిన బాల భక్తుడు, పార్వతి పాలు తాగించింది; పాండ్య రాజును మార్చారు
సుందరర్	సుందరమూర్తి	సఖ (స్నేహితుడు)	తిరుత్తొండత్తోరై రచయిత; తిరువారూర్
మాణిక్యవాచకర్		సన్ (జ్ఞానం)	పాండ్య మంత్రి; తిరువాచకం; 63 మందిలో లేరు

తెలుసుకోవాల్సిన నాయనార్లు.

- **కన్నప్ప** (తిన్నడు), బోయవాడు, నోటితో తెచ్చిన నీళ్లు, మాంసం సమర్పించాడు; లింగం కంటి నుంచి రక్తం కారగా తన కళ్లనే ఇచ్చాడు. రెండో కన్ను ఇవ్వబోతుండగా శివుడు ఆపాడు. **శ్రీకాళహస్తి**.
- **కారైక్కాల్ అమ్మైయార్** (పునీతవతి): మామిడిపండు మహిమ; అందాన్ని వదులుకొని ప్రేత రూపం పొంది చేతులపై కైలాసం ఎక్కారు; శివుడు ఆమెను "అమ్మ" అని పిలిచాడు; ఆమె **తిరువాలంగాట్టు మూత్త తిరుప్పదిగం** తిరుమురై 11లో ఉంది.
- నిమ్మ కులానికి చెందిన **నందనార్** (తిరునాళైప్పోవార్) అగ్నిపరీక్ష తర్వాత **చిదంబరం** ప్రవేశించారు.
- **వాతాపిని** జయించిన పల్లవ సేనాని **సిరుత్తోడర్** (పరంజోతి), అతిథి వేషంలో వచ్చిన శివునికి తన కుమారుడినే సమర్పించారు.
- పూర్వజన్మలో తిరువానైక్కావల్లో సాలెపురుగుగా ఉన్న **కోచ్చెంగట్ చోళుడు** అనేక మాడక్కోయిల్ ఆలయాలు కట్టించారు.
- ఇసుక లింగంపై పాలు పోసిన గొల్ల బాలుడు **చండేశ్వరుడు**; ప్రతి పెద్ద శివాలయంలో ఆయన సన్నిధి ఉంటుంది (నైవేద్యాలను ఆయనకు "నివేదిస్తారు").
- **పూసలార్** తన మనసులోనే శివునికి ఆలయం కట్టారు; పల్లవ రాజు రాజసింహుని కైలాసనాథ ఆలయంతో సంప్రదాయం దీన్ని ముడిపెడుతుంది.

తెలుగు నేలలో శైవ శాఖలు (మల్కాపురం, త్రిపురాంతకం శాసనాలు పేర్కొన్నవి).

శాఖ	స్థాపకుడు / కేంద్రం	లక్షణాలు
పాశుపతులు	లకులీశుడు (శివుని అవతారంగా భావిస్తారు)	న్యాయ-వైశేషికాలపై ఆధారం; ఒంటిపై భస్మం, చేతిలో దండం, పాట, నృత్యం, హుడుక్కర ధ్వని
కాలాముఖులు	లకులీశుని శిష్యుని అనుచరులు; శ్రీశైలం, అలంపురం	విద్యా కేంద్రాలు (సింహపరిషత్తులు); పేర్ల చివర రాశి, పండిత, శక్తి
కాపాలికులు	భైరవుని ఆరాధన	వామాచారం: పంచమకారాలు, కపాల భోజనం, నరబలి
సిద్ధశైవం	శ్రీశైలం	అష్టసిద్ధుల కోసం యోగం (రసయోగం)
తంత్ర (మిశ్ర) శైవం		శక్తితో కలిసినప్పుడే శివుడు సృష్టిస్తాడు; చక్రపూజ
వీరశైవం	బసవేశ్వరుడు (కర్ణాటక)	ఇష్టలింగం, కుల వ్యతిరేకత, కాయకమే కైలాసం

బసవేశ్వరుడు, శరణులు.

- తల్లిదండ్రులు **మాదరస, మాదలాంబిక**; యజ్ఞోపవీతాన్ని నిరాకరించి కూడలసంగమం వెళ్లి అక్కడ **జాతవేదముని** వద్ద చదువుకున్నారని సంప్రదాయం.
- కళ్యాణలో గణకుడి స్థాయి నుంచి **రెండో బిజ్జలుని** ప్రధానమంత్రి స్థాయికి ఎదిగారు. భార్యలు: **గంగాంబిక, నీలాంబిక**.
- అల్లమ ప్రభువు** (వచన ముద్ర **గుహేశ్వర**) **శూన్య సింహాసనం** ("శూన్య పీఠం") నుంచి అనుభవ మంటపానికి అధ్యక్షత వహించారు.
- ఉడుతడికి** చెందిన **అక్క మహాదేవి** రాజు కౌశికుని వదిలి కళ్యాణ చేరారు; **శ్రీశైలం**లోని **కదళీవనం**లో తనువు చాలించారు.
- కల్యాణ క్రాంతి** (సుమారు 1167): కులగోడలను కూల్చడానికి బసవేశ్వరుడు ఒక **బ్రాహ్మణ యువతికి**, ఒక **చర్మకారుని కుమారుడికి** వర్ణాంతర వివాహాన్ని సమర్థించారు; ఇది సనాతనవాదుల ఆగ్రహానికి గురైంది; బిజ్జలుని ఆజ్ఞతో ఆ కుటుంబాలకు మరణశిక్ష పడింది (ఆ దంపతులను చంపారని కోర్పు పుస్తకం చెబుతుంది), హింస చెలరేగి శరణులు చెల్లాచెదురయ్యారు. ఆవేదనతో పదవి వదిలిన బసవేశ్వరుడు **కూడలసంగమం** తిరిగివెళ్లి అక్కడే మరణించారు.
- బోధనలు: కాయకమే కైలాసం** (పనే పూజ; కోర్పు పుస్తకం దీన్ని శ్రమయేవ జయతేతో పోలుస్తుంది), కాబట్టి భిక్షాటన వద్దు; భగవంతుడు నిరాకారుడు, రాతి విగ్రహాల పూజ వ్యర్థం; జ్యోతిష్యం, వాస్తు, యజ్ఞయాగాలు, తీర్థయాత్రలను తిరస్కరించారు. **పంచ సూత్రాలు:** అరివు (జ్ఞానం), ఆచార (సత్ప్రవర్తన), అనుభవ (దైవానుభవం), కాయక (శ్రమ), దాసోహ (సమర్పణ). **వేమన, వీరబ్రహ్మేంద్రస్వామి** తత్వాలపై ఆయన ప్రభావం ఉంది.
- వీరశైవులు తిరస్కరించేవి:** కుల హెచ్చుతగ్గులు, అంటరానితనం, వైదిక యజ్ఞాలు, ఆలయ కేంద్రిత కర్మకాండ, తీర్థయాత్రలు, కర్మసంబంధ మైల భావనలు. వారి మృతులను దహనం చేయరు, కూర్చున్న స్థితిలో **ఖననం** చేస్తారు.

ముఖ్యమైన వీరశైవ పదాలు.

- అష్టావరణాలు** (ఎనిమిది రక్షణ కవచాలు): **గురువు, లింగం, జంగమ, విభూతి, రుద్రాక్ష, పాదోదకం, ప్రసాదం, పంచాక్షరి మంత్రం** (ఓం నమః శివాయ).
- పంచాచారాలు** (ఐదు ఆచారాలు): లింగాచారం, సదాచారం, శివాచారం, భృత్యాచారం, గణాచారం.
- షట్స్థలం** (ఆత్మ ఊర్ధ్వగమనంలో ఆరు దశలు): భక్త, మహేశ్వర, ప్రసాది, ప్రాణలింగి, శరణ, **ఐక్య** (ఐక్యం).
- జంగమ:** సంచరించే వీరశైవ గురువు; సాక్షాత్తు శివునిగా భావిస్తారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్ కోణం

- తిరుమల** (తిరువేంకటం), **అహోబిలం** ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని రెండు దివ్యదేశాలు; తిరుమంగై ఆళ్వార్ అహోబిలాన్ని (సింగవేళ్ కుండ్రం) కీర్తించారు.

- **తిరుమలలో ధనుర్మాసంలో** సుప్రభాతానికి బదులు **తిరుప్పావై** పఠిస్తారు; గర్బాలయంలోకి వెళ్లే మెట్టు **కులశేఖర పడి**; దివ్య ప్రబంధాన్ని రోజూ స్వామి ఎదుట, వైకుంఠ ఏకాదశి సమయంలో జరిగే **అధ్యయనోత్సవం**లో పఠిస్తారు.
- ధనుర్మాసం చివరి రోజైన **భోగినాడు** ఆంధ్రలోని వైష్ణవ ఆలయాల్లో **గోదా కల్యాణం** (ఆండాళ్కు రంగనాథునితో వివాహం) జరుపుతారు.
- **శ్రీకాళహస్తి** (తిరుపతి జిల్లా): ఆలయం సమీపంలోని కొండపై కన్నప్ప సన్నిధి ఉంది; 63 మంది నాయనార్ల విగ్రహాలూ ఆలయంలో ఉన్నాయి. కన్నప్ప జన్మస్థలం **రాజంపేట** సమీపంలోని **ఊటుకూరు** అని చెబుతారు.
- **తెలుగు వైష్ణవ సంస్కృతి: శ్రీకృష్ణదేవరాయల** ఆముక్తమాల్యద (ఆండాళ్ కథ), వేంకటేశ్వరునిపై **అన్నమాచార్యుల 32,000** సంకీర్తనలు, **పోతన భాగవతం**, ధనుర్మాసంలో తిరుప్పావై.
- **శ్రీశైలం**: కదళీవనంలో అక్క మహాదేవి గుహలు; ఐదు పంచాచార్య పీఠాల్లో ఒకటైన **శ్రీశైల జగద్గురు పీఠం**.
- **తెలుగు వీరశైవ కవులు** (శివకవులు): **పాల్కురికి సోమనాథుడు** (బసవ పురాణం, పండితారాధ్య చరిత్ర), **మల్లికార్జున పండితారాధ్యుడు** (శివతత్త్వసారం); కాకతీయుల కాలంలో **ఆరాధ్య శైవానికి** ఈయనే ప్రధాన ప్రచారకుడు. బసవేశ్వరుని జీవితాన్ని సంపూర్ణంగా చెప్పిన తొలి గ్రంథాల్లో తెలుగు బసవ పురాణం ఒకటి.

తరచూ చేసే పొరపాట్లు

X "నమ్మాళ్వారే గోదాదేవి." ✓ **ఆండాళ్** గోదా / గోదాదేవి.

X "దివ్య ప్రబంధాన్ని రామానుజులు సంకలనం చేశారు." ✓ **నాథమునులు**.

X "పెరియ పురాణాన్ని నంబియాండాన్ నంబి రాశారు." ✓ **సెక్కిళ్ళార్**; నంబి తొలి పదకొండు తిరుమురై గ్రంథాలను కూర్చారు.

X "మాణిక్యవాచకర్ 63 నాయనార్లలో ఒకరు." ✓ ఆయన **సమయ కురవర్**, 63 మందిలో లేరు.

X "నాయనార్ల జీవిత చరిత్రల సంకలనం బసవ పురాణం (లేదా లింగ పురాణం)." ✓ **పెరియ పురాణం**.

X "కులశేఖర ఆళ్వార్ చోళ రాజు." ✓ **చేర** రాజు.

X "కన్నప్ప శ్రీశైలంతో ముడిపడి ఉన్నారు." ✓ **శ్రీకాళహస్తి**.

X "బసవేశ్వరుడు హొయసలుల (లేదా చాళుక్యుల) మంత్రి." ✓ కళ్యాణంలో **కలచూరి రెండో బిజ్జలుని** మంత్రి.

X "వీరశైవం ఒక వైష్ణవ శాఖ." ✓ అది **శైవం**లో ఒక శాఖ.

X "ప్రత్యభిజ్ఞ వీరశైవానికి చెందినది." ✓ **కాశ్మీర శైవం**.

X "తిరుప్పావై పెరియాళ్వార్ రచన." ✓ **ఆండాళ్**; పెరియాళ్వార్ తిరుప్పల్లాండు రచించారు.

X "కన్నప్ప ఆళ్వార్లలో ఒకరు" (కోర్ప్ప పుస్తకంలోని పొరపాటు). ✓ కన్నప్ప **నాయనార్** (శైవ భక్తుడు); ఆళ్వార్లు వైష్ణవులు.

X "కన్నప్ప నల్వార్లలో ఒకరు." ✓ నల్వార్: **అప్పర్, సంబందర్, సుందరర్, మాణిక్యవాచకర్**.

X "సుందరర్ ఒక ఆళ్వార్." ✓ ఆయన **నాయనార్** (తేవారం కవి).

X "మాణిక్యవాచకర్ 64వ నాయనార్" (కోర్ప్ప పుస్తకం). ✓ ఆయన **నల్వార్లలో** ఒకరు; 63 మంది ప్రామాణిక జాబితాల్లో ఆయనను చేర్చరు.

X "మల్లికార్జున పండితారాధ్యుడు బసవేశ్వరుని కంటే ముందువాడు" (కోర్పు పుస్తకం). ✓ సాధారణంగా ఆయనను బసవేశ్వరుని **సమకాలికుడిగా** (12వ శతాబ్దం) భావిస్తారు.

X "బసవేశ్వరుడు 64 లక్షల వచనాలు రాశారు" (కోర్పు పుస్తకం). ✓ ఇది సంప్రదాయ సంఖ్య; ఆయన వచనాల్లో సుమారు **1,300 మాత్రమే** లభిస్తున్నాయి.

త్వరిత పునశ్చరణ

- భక్తి ఉద్యమం తమిళనాడులో మొదలు (6వ-7వ శ.); 12 మంది ఆళ్వార్లు; తొలి ముగ్గురు పొయ్యిగై, భూతం, పేయ్; ఏకైక మహిళ ఆండాళ్ (గోదా, భూదేవి అవతారం).
- నమ్మాళ్వార్: తిరువాయ్మొళి, ద్రావిడ వేదం; మధురకవి నమ్మాళ్వార్ను మాత్రమే కీర్తించారు.
- ఆండాళ్: తిరుప్పావై (30, ధనుర్మాసం), నాచ్చియార్ తిరుమొళి; రంగనాథుని వివాహమాడారు; తండ్రి పెరియాళ్వార్.
- కులశేఖర (చేర రాజు): ముకుందమాల; తిరుమలలో కులశేఖర పడి.
- దివ్య ప్రబంధం (4,000) సంకలనకర్త నాథమునులు; 108 దివ్యదేశాలు, ఏపీలో తిరుమల, అహోబిలం.
- 63 మంది నాయనార్లు; పెరియ పురాణం సెక్కిళ్వార్ (రెండో కులోత్తుంగుడు); తిరుమురై 12 గ్రంథాలు, తేవారం 1-7.
- అప్పర్ దాస, సంబందర్ సత్పుత్ర, సుందరర్ సఖ, మాణిక్యవాచకర్ సన్ (63 మందిలో లేరు).
- కన్నప్ప (తిన్నడు, ఊటుకూరు): శ్రీకాళహస్తి; నల్వార్: అప్పర్, సంబందర్, సుందరర్, మాణిక్యవాచకర్; పాశుపతులు-లకులీశుడు.
- బసవేశ్వరుడు (సుమారు 1134-1196): బాగేవాడి, కూడలసంగమం, కలచూరి రెండో బిజ్జలుని కోశాధికారి, తర్వాత ప్రధానమంత్రి; కళ్యాణలో అనుభవ మంటపం, తొలి మత పార్లమెంట్.
- వీరశైవం: ఇష్టలింగం, కాయకమే కైలాసం, అష్టావరణాలు; లింగాయతులు/శరణులు; ఆంధ్ర: ఆరాధ్య శైవం (మల్లికార్జున పండితారాధ్యుడు, కాకతీయులు); బసవ పురాణం పాల్కురికి సోమనాథుడు.